

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

ДАЙДЖЕСТ

судової практики

ЩОДО ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ

ДАЙДЖЕСТ

судової практики

щодо позовної давності

ЗМІСТ:

I. ЄСПЛ ПРО СТРОКИ, В Т.Ч. ПОЗОВНУ ДАВНІСТЬ.....	5
1. Zolotas v. Greece (No. 2), № 66610/09, від 29.01.2013.....	5
2. Ponomaryov v. Ukraine, №3236/03, від 29.09.2008.....	5
3. Stubbings and others v. The United Kingdom, № 22083/93, № 22095/93, від 22.10.1996.....	5
4. Grafescolo s.r.l. v. The republic of Moldova, № 36157/08, від 22.06.2014.....	6
II. ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ У РЕЧОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....	7
1. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 26.11.2019 у справі № 914/3224/16.....	7
2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 12.06.2019 у справі № 487/10128/14-ц.....	7
3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 20.11.2018 у справі № 907/50/16.....	7
4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 07.11.2018 у справі № 575/476/16-ц.....	7
5. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 17.10.2018 у справі № 362/44/17.....	8
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04.07.2018 у справі №653/1096/16-ц.....	8
7. Постанови Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 22.03.2018 у справі № 904/12521/16 та від 06.03.2018 у справі № 904/9159/16.....	8
8. Постанова Судової палати у цивільних та господарських справах Верховного Суду України від 29.10.2014 у справі № 6-152цс14.....	9
III. ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ У ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....	10
1. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 13.01.2020 у справі № 442/5498/16-ц.....	10
2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11.12.2019 у справі № 359/10663/18.....	10
3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 08.11.2019 у справі № 127/15672/16-ц.....	10

4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 24.04.2019 у справі № 523/10225/15-ц.....	10
5. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 04.07.2018 у справі № 727/2318/16-ц.....	10
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19.04.2018 у справі № 522/407/15-ц.....	11
7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 28.03.2018 у справі № 444/9519/12.....	11
8. Постанова Судової палати у господарських справах та Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 12.07.2017 у справі № 911/2351/15.....	11
9. Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 14.06.2017 у справі № 644/6558/15-ц.....	12
10. Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 15.05.2017 у справі № 643/4395/16ц.....	12
11. Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 05.04.2017 у справі № 369/6771/15-ц.....	12
12. Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 22.03.2017 р. у справі № 761/12553/15-ц.	13
13. Постанова Судової палати у господарських справах і Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 08.02.2017 у справі № 910/29752/15.....	13

IV. ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ У СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....14

1. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 15.11.2019 у справі № 203/304/17.....	14
2. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 25.09.2019 у справі № 757/10715/17-ц.....	14

V. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ.....15

1. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 22.01.2020 у справі № 522/12443/17-ц.....	15
2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19.11.2019 у справі № 911/3677/17.....	15
3. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 13.02.2019 у справі № 913/112/18.....	15
4. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 09.01.2019 у справі № 554/18689/14-ц.....	15
5. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 07.11.2018 у справі №372/1036/15-ц.....	16
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 17.04.2018 у справі № 200/11343/14-ц.....	16
7. Постанова Судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 23.08.2017 у справі № Б-50/120-09.....	16
8. Постанова Судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 16.08.2017 у справі №11/5009/7731/11.....	16

9. Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 05.04.2017 у справі №447/2157/15-ц.....	17
10. Постанова Судової палати у цивільних та господарських справах Верховного Суду України від 22.03.2017 у справі № 333/6301/15-ц.	17
11. Постанова Судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 22.03.2017 у справі № 5004/2115/11.....	17
12. Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 22.03.2017 у справі № 6-2829цс16.....	17

Редактор: Простибоженко О.С. - Голова Комітету з цивільного права та процесу НААУ

Контакти: 04070, м. Київ, вулиця Борисоглібська, 3, 2-й поверх

I. ЄСПЛ ПРО СТРОКИ, В Т.Ч. ПОЗОВНУ ДАВНІСТЬ.

Zolotas v. Greece (No. 2), № 66610/09, від 29.01.2013.

Суд нагадує теорію права, відповідно до якої сам факт, що претензії заявника мають строк давності, не створює жодної проблеми з точки зору Конвенції. Інститут строків давності є спільною рисою правових систем Держав-учасниць і має на меті гарантувати правову певність, встановлюючи межу для дій або ж перешкоджаючи несправедливості, яка могла б бути скоєна, якби суди мали ухвалювати рішення щодо подій, які відбули у далекому минулому (J.A. Pye (Oxford) Ltd і J.A. Pye (Oxford) Land Ltd проти Сполученого Королівства [ВП], № 44302/02, § 68, CEDH 2007-III; Stubbings і інші проти Сполученого Королівства, 22 жовтня 1996 року, § 51, Recueil des arrêts et décisions 1996-IV).

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Ponomarev v. Ukraine, №3236/03, від 29.09.2008.

Поновлення судом строку оскарження без обґрунтованої підстави є протиправним, порушує принцип правової визначеності та право на справедливий суд.

Суд постановив, що якщо звичайний строк оскарження поновлюється зі спливом значного періоду часу, таке рішення може порушити принцип правової визначеності. Хоча саме національним судам, перш за все, належить виносити рішення про поновлення строку оскарження, їх свобода розсуду не є необмеженою. Суди повинні обґрунтовувати відповідне рішення. У кожному випадку національні суди повинні встановити, чи виправдовують причини поновлення строку оскарження втручання у принцип *res judicata*, особливо коли національне законодавство не обмежує дискреційні повноваження судів стосовно часу або підстав для поновлення строків (див. рішення у справі «Пономарьов проти України» (Ponomarev v. Ukraine), заява № 3236/03, п. 41, від 3 квітня 2008 року) (п. 47 рішення).

Поновлення судом строку оскарження без обґрунтованої підстави є протиправним, порушує принцип правової визначеності та право на справедливий суд.

Суд постановив, що якщо звичайний строк оскарження поновлюється зі спливом значного періоду часу, таке рішення може порушити принцип правової визначеності. Хоча саме національним судам, перш за все, належить виносити рішення про поновлення строку оскарження, їх свобода розсуду не є необмеженою. Суди повинні національні суди повинні встановити, чи виправдовують причини поновлення строку оскарження втручання у принцип *res judicata*, особливо коли національне законодавство не обмежує дискреційні повноваження судів стосовно часу або підстав для поновлення строків (див. рішення у справі «Пономарьов проти України» (Ponomarev v. Ukraine), заява № 3236/03, п. 41, від 3 квітня 2008 року) (п. 47 рішення).

Суд зазначає, що ця справа стосується не екстраординарного перегляду остаточного та обов'язкового рішення суду в порядку нагляду чи за нововиявленими обставинами (див., серед інших справ, рішення у справі "Трегубенко проти України" (980_355) (Tregubenko v. Ukraine), заява N 61333/00, пп. 34-38, рішення від 2 листопада 2004 року; та рішення у справі "Праведная проти Росії" (Pravednaya v. Russia), заява N 69529/01, пп. 27-34, рішення від 18 листопада 2004 року), а відновлення провадження через значний період часу шляхом поновлення строку на ординарне апеляційне оскарження. Суд зазначає, що правова система багатьох країн-членів передбачає можливість продовження строків, якщо для цього є обґрунтовані підстави. Разом з тим, якщо строк на ординарне апеляційне оскарження поновлений зі спливом значного періоду часу та за підстав, які не видаються переконливими, як у цій справі, де нібито складне економічне становище перешкоджало відповідачу сплатити державне мито (див. пункти 19 та 20 вище), таке рішення може порушити принцип юридичної визначеності, так як і перегляд в порядку нагляду. Суд визнає, що вирішення питання щодо поновлення строку на оскарження перебуває в межах дискреційних повноважень національних судів, однак такі повноваження не є необмеженими. Від судів вимагається вказувати підстави. Однією із таких підстав може бути, наприклад, неповідомлення сторін органами влади про прийняті рішення у їхній справі. Проте навіть тоді можливість поновлення не буде необмеженою, оскільки сторони в розумні інтервали часу мають вживати заходів, щоб дізнатись про стан відомого їм судового провадження (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі "Олександр Шевченко проти України" (974_256) (Aleksandr Shevchenko v. Ukraine), заява N 8371/02, п. 27, рішення від 26 квітня 2007 року, та "Трух проти України" (Trukh v. Ukraine) (ухвала), заява N 50966/99, від 14 жовтня 2003 року). У кожній справі національні суди мають перевіряти, чи підстави для поновлення строків для оскарження виправдовують втручання у принцип *res judicata*, особливо як у цій справі, коли національне законодавство не обмежує дискреційні повноваження судів ні у часі, ні в підставах для поновлення строків.

За цих обставин Суд дійшов висновку, що відновлення провадження та скасування рішення суду від 5 жовтня 2001 року поклало на заявника надмірний тягар та, таким чином, було несумісним зі статтею 1 Першого протоколу (994_535). Таким чином, тут було порушення цієї статті.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Stubbings and others v. The United Kingdom, № 22083/93, № 22095/93, від 22.10.1996.

Слід зазначити, що застосування строків позовної давності у справах про відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю особи, є загальною рисою національних правових систем Договірних держав. Такі строки мають кілька важливих цілей, а саме: забезпечувати юридичну визначеність і остаточність, захищати потенційних відповідачів від протрочених позовів, спростувати які може виявитися нелегким завданням, та запобігати несправедливості, яка може статися в разі, якщо суди будуть змушені вирішувати справи про події, що мали місце у далекому минулому, спираючись на докази, які вже, можливо, втратили достовірність і повноту із плином часу.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Grafescolo s.r.l. v. The republic of Moldova, № 36157/08, від 22.06.2014.

Компанія-заявник стверджувала, що судовий розгляд був несправедливим, тому що національні судові інстанції не застосували положення Цивільного кодексу, які стосувалися термінів позовної давності, і були в силі на момент укладення договору купівлі-продажу земельної ділянки, а було вирішено застосувати нові положення Цивільного кодексу. Більш того, компанія-заявник не була викликана на слухання в Вищу судову палату.

Влада не погодилася з компанією-заявником і стверджували, що термін позовної давності не міг бути застосований, оскільки національні судові інстанції оголосили абсолютну недійсність договору купівлі-продажу. Крім того, влада оскаржила затвердження компанії-заявника, що вона не була викликана на слухання в Вищу судову палату.

Суд посилається на своє попереднє прецедентне право, в якому він заявив, що дотримання вимог, що стосуються прийнятності застосування процесуального закону є важливим аспектом права на справедливий судовий розгляд. Роль позовної давності має велике значення, під час інтерпретації в світлі преамбули до Конвенції, відповідна частина якої проголошує верховенство закону, що є обов'язковим для країн, що підписали Конвенцію (див. Dacia SRL проти Республіки Молдова, № 3052/04, §75, 18 березня 2008 року).

Далі Суд повторює, що пункт 1 статті 6 Конвенції зобов'язує судові інстанції обґрунтовувати свої рішення. У справі Руїс Торіха проти Іспанії (постанова від 9 грудня 1994 року, серія А № 303-А), Суд встановив, що відмова національного судової інстанції обґрунтувати причину відхилення заперечення щодо закінчення терміну давності є порушенням цього положення.

Суд зазначає в контексті вищевикладеного, що встановлений законом термін позовної давності був важливим аргументом, наведеним компанією-заявником в ході судового розгляду. Якби він був прийнятий, то це, можливо, могло призвести до відмови в позові, поданого міською радою проти компанії-заявника. Незважаючи на це, Вища судова палата не надала ніяких обґрунтованих причин для неухвалення до уваги цього важливого аргументу. Крім того, слухання у Вищій судовій палаті відбулися без виклику на них компанії-заявника. Дійсно, влада не надала ніяких доказів, щоб довести зворотнє.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

II. ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ У РЕЧОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ (ВІНДИКАЦІЙНИЙ ПОЗОВ, НЕГАТОРНИЙ ПОЗОВ, ВИЗНАННЯ ПРАВА).

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 26.11.2019 у справі № 914/3224/16.

Велика Палата Верховного Суду вирішила виключну правову проблему, яка стосується визначення початку перебігу позовної давності у правовідносинах щодо витребування майна від добросовісного набувача.

Початок перебігу позовної давності обчислюється з моменту, коли майно вибуло з власності власника.

За результатами розгляду справи Велика Палата ВС дійшла висновку, що з огляду на принцип непорушності права володіння майном початок перебігу позовної давності обчислюється з моменту, коли майно вибуло з власності власника. При цьому Суд зауважив, що строк позовної давності не підлягає поновленню у разі укладання надалі договору купівлі-продажу відповідного майна.

Аналіз стану поінформованості особи, вираженого дієсловами «довідалася» та «могла довідатися» у статті 261 ЦК України, дає підстави для висновку про презумпцію можливості та обов'язку особи знати про стан своїх майнових прав, а тому доведення факту, через який позивач не знав про порушення свого цивільного права і саме з цієї причини не звернувся за його захистом до суду, недостатньо.

Позивач повинен також довести той факт, що він не міг дізнатися про порушення свого цивільного права, що також впливає із загального правила, встановленого статтею 33 ГПК України (у редакції, чинній до 15 грудня 2017 року) та статтею 74 цього Кодексу (у редакції, чинній з 15 грудня 2017 року), про обов'язковість доведення стороною спору тих обставин, на які вона посилається як на підставу своїх вимог та заперечень. Відповідач, навпаки, мусить довести, що інформацію про порушення можна було отримати раніше.

Позовна давність шляхом пред'явлення позову переривається саме на ту частину вимог (право на яку має позивач), що визначена ним у його позовній заяві. Що ж до вимог, які не охоплюються пред'явленим позовом, та до інших боржників, то позовна давність щодо них не переривається. Обов'язковою умовою переривання позовної давності шляхом пред'явлення позову також є дотримання вимог процесуального закону щодо форми та змісту позовної заяви, правил предметної та суб'єктної юрисдикції та інших, порушення яких перешкоджає відкриттю провадження у справі (див. постанову Великої Палати Верховного Суду від 24 квітня 2019 року у справі № 523/10225/15-ц).

За змістом частини другої статті 264 ЦК України позовна давність переривається у разі пред'явлення особою позову до особи, яка є боржником, тобто до особи, яка є належним відповідачем за позовом. У разі пред'явлення віндикаційного позову належним відповідачем є володілець майна. Водночас якщо під час розгляду справи майно перейшло у володіння

іншої особи, у зв'язку з чим суд здійснив заміну відповідача, то пред'явлення позову до попереднього володільця перериває позовну давність і за вимогою до цієї іншої особи.

Водночас, з метою забезпечення єдності судової практики Велика Палата Верховного Суду відступає від висновків, висловлених у постановках Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 16 серпня 2018 року у справі № 711/802/17 та від 6 червня 2018 року у справі № 520/14722/16-ц, згідно з якими початок перебігу строків позовної давності за вимогами про витребування майна в порядку статті 388 ЦК України відлікувався з моменту набуття добросовісним набувачем права власності на майно, а не з моменту, коли особа дізналася про вибуття свого майна до іншої особи, яка згодом його відчужила добросовісному набувачу.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 12.06.2019 у справі № 487/10128/14-ц.

Велика Палата Верховного Суду конкретизувала висновки Верховного Суду України, викладені у постановках від 15 листопада 2017 року у справі № 6-2304цс16, від 8 червня 2016 року у справі № 6-3089цс15, від 17 лютого 2016 року у справі № 6-2407цс15 і від 16 листопада 2016 року у справі № 6-2469цс16, щодо позовної давності та способу захисту права власності на земельну ділянку водного фонду, визначивши, що вимога зобов'язати повернути земельну ділянку водного фонду розглядається як негаторний позов, який можна заявити впродовж всього часу тривання порушення прав законного володільця цієї ділянки.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 20.11.2018 у справі № 907/50/16.

За наявності правових підстав для витребування майна від добросовісного набувача відповідно до статей 387, 388 Цивільного кодексу України мають застосовуватися положення статті 267 ЦК України, згідно з якою сплив позовної давності є підставою для відмови у позові.

Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновком, викладеним у постанові Верховного Суду України від 22 червня 2017 року у справі № 6-1047цс17, щодо застосування інституту позовної давності до правовідносин, що регулюються статтею 388 ЦК України.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 07.11.2018 у справі № 575/476/16-ц.

Велика Палата Верховного Суду підтвердила висновок Верховного Суду України, викладений у постанові від 22 квітня 2015 року у справі № 6-48цс15, щодо застосування строку позовної давності (стаття 261 Цивільного кодексу

Україні) при вирішенні спорів про визнання договору оренди земельної ділянки недійсним.

Оскільки підставами позову було непідписання спірного договору оренди землі, додаткового договору та акта приймання-передачі земельної ділянки, що свідчить про відсутність волевиявлення на укладення договору на вказаних у ньому умовах, а саме щодо строку договору, то для правильного вирішення вказаної справи, зокрема у частині висновків щодо початку перебігу позовної давності, важливою є така фактична обставина, як момент, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права. За вказаних обставин особа взагалі не знала про наявність цих документів, адже їх не підписувала, тому визначальним є саме момент, коли вона довідалася про порушення свого права.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 17.10.2018 у справі № 362/44/17.

На віндикаційні позови держави та територіальних громад (в особі органів державної влади та місцевого самоврядування відповідно) поширюється загальна позовна давність. Для уникнення дискримінаційної переваги цих суб'єктів порівняно з іншими суб'єктами права вони мають нести ризик застосування наслідків спливу позовної давності для оскарження виданих ними правових актів.

Якщо в передбачених законом випадках у разі порушення або загрози порушення інтересів держави з позовом до суду звертається прокурор від імені органу, уповноваженого державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах, позовну давність слід обчислювати з дня, коли про порушення права або про особу, яка його порушила, довідався або міг довідатися орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах (близький за змістом висновок викладений у постановках Верховного Суду України від 12 квітня 2017 року у справі № 6-1852цс16 і Великої Палати Верховного Суду від 22 травня 2018 року у справі № 369/6892/15-ц та від 22 травня 2018 року у справі № 469/1203/15-ц).

Водночас позовна давність починає обчислюватися з дня, коли про порушення права або про особу, яка його порушила, довідався або міг довідатися прокурор, у таких випадках: 1) прокурор довідався чи мав об'єктивну можливість довідатися (під час кримінального провадження, прокурорської перевірки тощо) про порушення або загрозу порушення таких інтересів чи про особу, яка їх порушила або може порушити, раніше, ніж орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах; 2) прокурор звертається до суду у разі порушення або загрози порушення інтересів держави за відсутності відповідного органу державної влади, органу місцевого самоврядування чи іншого суб'єкта владних повноважень, до компетенції якого віднесені повноваження щодо захисту таких інтересів.

Вирішуючи виключну правову проблему щодо застосування приписів про позовну давність до позовних вимог про витребування майна від добросовісного набувача, для забезпечення єдності судової практики Велика Палата Верховного Суду відступила від висновку Верховного Суду України, викладеного у постанові від 5 жовтня 2016 року у справі № 916/2129/15 (№ 3-604гс16), а також висновку

Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду, викладеного в постанові від 29 березня 2018 року у справі № 904/10673/16, про те, що приписи про позовну давність до позовних вимог про витребування майна не застосовуються.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Великої Палати Верховного Я 04.07.2018 у справі №653/1096/16-ц.

Велика Палата Верховного Суду відступила від висновку Верховного Суду України, викладеного у постанові від 27 січня 2016 року у справі № 6-2913цс15, щодо застосування загального строку позовної давності до спорів, що випливають із найму жилого приміщення. Велика Палата Верховного Суду визначила, що позов про виселення із службового житла може бути пред'явлений протягом усього часу продовження відповідного правопорушення і на нього позовна давність не поширюється.

Такої позиції дотримується Верховний Суд, визначаючи, що позови про усунення перешкод у здійсненні права користування та розпорядження майном можуть бути пред'явлені протягом періоду порушення права власності, яке визначається триваючим.

Позовна давність - це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу (стаття 256 ЦК України).

Допоки особа є власником нерухомого майна, вона не може бути обмежена у праві звернутися до суду з позовом про усунення перешкод у здійсненні права користування та розпорядження цим майном, зокрема і шляхом виселення. А тому негаторний позов може бути пред'явлений упродовж всього часу тривання відповідного правопорушення.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанови Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 22.03.2018 у справі № 904/12521/16 та від 06.03.2018 у справі № 904/9159/16

Доводи скаржника про відсутність правової оцінки судів на заявлене відповідачем клопотання про застосування строків позовної давності, колегія суддів Касаційного господарського суду вважає безпідставними, оскільки, як вбачається з матеріалів справи, суд апеляційної інстанції в оскаржуваній постанові вказав на те, що право особи на власність підлягає захисту протягом усього часу наявності у особи титулу власника. Законодавчою підставою для втрати особою права власності у часі є положення ЦК України про набувальну давність (ст. 344 ЦК України). А тому, положення про позовну давність до заявлених позовних вимог про витребування майна у порядку ст. 388 ЦК України не застосовуються.

Детально з текстом постанови *Постанови Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 22.03.2018 у справі № 904/12521/16 можна ознайомитися [за посиланням](#).*

Детально з текстом постанови Постанови Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 06.03.2018 у справі № 904/9159/16 можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Судової палати у цивільних та господарських справах Верховного Суду України від 29.10.2014 у справі № 6-152цс14.

Крім того, як стаття 76 ЦК України (1963 року), так і стаття 261 ЦК України (2003 року) визначають, що початком перебігу строку є день, коли особа довідалась або повинна була могла) довідатися про порушення свого права.

Таким чином, для визначення моменту виникнення права на позов важливим є як об'єктивні (сам факт порушення права), так і суб'єктивні (особа дізналася або повинна була дізнатися про це порушення) моменти.

Дійшовши висновку про дотримання Харківською міською радою строку звернення до суду (січень 2012 року), суд зазначив, що початок перебігу позовної давності починається з моменту, коли рада дізналася про порушення свого права, а саме - з дня отримання протестів прокурора від 1 липня 2011 року про усунення порушень земельного законодавства.

Зазначене свідчить про неправильність застосування судом частини першої статті 261 ЦК України, оскільки за змістом цієї норми для визначення початку перебігу позовної давності має значення не тільки безпосередня обізнаність особи про порушення її прав, а і об'єктивна можливість цієї особи знати про обставини порушення її прав.

При цьому норма частини першої статті 261 ЦК України містить презумпцію обізнаності особи про стан своїх суб'єктивних прав, відтак обов'язок доведення терміну, з якого особі стало (могло стати) відомо про порушення права, покладається на позивача.

Оскільки позивач, як юридична особа, набуває та здійснює свої права і обов'язки через свої органи, то його обізнаність про порушення його прав або можливість такої обізнаності слід розглядати через призму обізнаності його органів та інших осіб, до повноважень яких належав контроль у сфері земельних відносин.

Оскільки застосовуючи статтю 261 ЦК України суд зазначені правила не врахував, не можна погодитись з його висновком про дотримання позивачем позовної давності та відсутності підстав для застосування наслідків її пропуску (стаття 267 ЦК України).

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

III. ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ У ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 13.01.2020 у справі № 442/5498/16-ц.

Договірне списання грошових коштів не може призводити до переривання позовної давності, адже банк самостійно здійснює списання грошових коштів, і боржник, при цьому, не вчиняє будь-яких активних дій, які б стали підставою для переривання.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11.12.2019 у справі № 359/10663/18.

Односторонній правочин про зарахування зустрічних однорідних вимог, вчинений після спливу строку позовної давності щодо вимоги сторони, яка заявила про зарахування зустрічних однорідних вимог, є нікчемним і відповідно до частини 2 статті 215 ЦК України визнання його недейсним не вимагається.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 08.11.2019 у справі № 127/15672/16-ц.

Велика палата Верховного Суду відступила від висновків Касаційного цивільного суду щодо застосування позовної давності до вимог про стягнення коштів (ст.625 Цивільного кодексу).

У 2007 році між банком і фізичною особою було укладено кредитний договір строком до 23.07.2027 зі сплатою процентів. Одночасно між банком і двома іншими фізособами було укладено договори поруки на забезпечення виконання кредитного договору.

24.11.2009 рішенням суду було стягнуто солідарно з фізосіб на користь банку заборгованість за кредитним договором. Оскільки вказане рішення боржники виконали в повному обсязі лише 6.07.2015, банк звернувся до суду з вимогою про солідарне стягнення нарахованих на суму боргу інфляційних втрат за період з липня 2012 до липня 2015 року.

У постанові від 8.11.2019 у справі №127/15672/16-ц ВП ВС дійшла висновку, що з ухваленням у 2009 році рішення про стягнення боргу зобов'язання відповідачів сплатити заборгованість за кредитним договором не припинилося та тривало до моменту фактичного виконання грошового зобов'язання. Отже, кредитор має право на отримання сум, передбачених у ст.625 ЦК, за увесь час прострочення.

При цьому право на позов про стягнення коштів на підставі ст.625 ЦК виникає в кредитора з моменту порушення

грошового зобов'язання до моменту його усунення й обмежується останніми трьома роками, які передували подачі такого позову.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 24.04.2019 у справі № 523/10225/15-ц.

Перебіг позовної давності починається з дня, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила (частина перша статті 261 ЦК України).

За зобов'язаннями з визначеним строком виконання перебіг позовної давності починається зі спливу строку виконання (частина п'ята статті 261 ЦК України).

Відповідно до статті 264 ЦК України перебіг позовної давності переривається вчиненням особою дії, що свідчить про визнання нею свого боргу або іншого обов'язку. Позовна давність переривається у разі пред'явлення особою позову до одного із кількох боржників, а також якщо предметом позову є лише частина вимоги, право на яку має позивач. Після переривання перебіг позовної давності починається заново. Час, що минув до переривання перебігу позовної давності, до нового строку не зараховується.

Судами першої та апеляційної інстанцій встановлено, що строк позовної давності щодо стягнення із ОСОБА_11 заборгованості за Кредитним договором сплив 01 вересня 2013 року, оскільки право звернення до суду з позовом про стягнення всієї суми заборгованості за Кредитним договором виникло у позивача 06 квітня 2009 року, однак було перервано здійсненням платежу позичальником 31 серпня 2010 року, перебіг позовної давності почався знову з 01 вересня 2010 року відповідно до частини п'ятої статті 261 ЦК України. Із цим позовом банк звернувся до суду 25 листопада 2014 року, тобто з пропусшенням строку загальної позовної давності за вимогами до позичальника.

Заміна сторін у зобов'язанні, відповідно до статті 262 ЦК України, не змінює порядку обчислення та перебігу позовної давності, тобто після укладення 27 вересня 2013 року первісним і новим кредиторами договору купівлі-продажу прав вимоги за кредитними договорами для ПАТ «Дельта банк» строки звернення до суду підлягають обчисленню так само, як і для ПАТ «Кредитпромбанк».

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 04.07.2018 у справі № 727/2318/16-ц.

Якщо кредитний договір встановлює окремі зобов'язання, які деталізують обов'язок позичальника повернути борг частинами та передбачають самостійну відповідальність за невиконання цього обов'язку, то незалежно від визначення у договорі строку кредитування право кредитодавця вважається порушеним з моменту порушення позичальником терміну внесення чергового платежу. А відтак, перебіг позовної давності стосовно кожного щомісячного платежу у

межах строку кредитування згідно з частиною п'ятою статті 261 ЦК України починається після невиконання чи нена належного виконання (зокрема, прострочення виконання) позичальником обов'язку з внесення чергового платежу й обчислюється окремо щодо кожного простроченого платежу.

Встановлення строку кредитування у кредитному договорі, що передбачає внесення позичальником щомісячних платежів, має значення не для визначення початку перебігу позовної давності за вимогами кредитодавця щодо погашення заборгованості за цим договором, а, насамперед, для визначення позичальнику розміру щомісячних платежів. Відтак, за вказаних умов початок перебігу позовної давності не можна визначити окремо для погашення всієї заборгованості за договором (зі спливом строку кредитування) і для погашення щомісячних платежів (після несплати чергового такого платежу).

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19.04.2018 у справі № 522/407/15-ц.

Велика Палата Верховного Суду відступила від висновку Верховного Суду України, викладеного у постанові від 17 лютого 2016 року у справі № 6-31цс16, щодо строку, в межах якого іпотекотримач може звернутися з вимогою про звернення стягнення на предмет іпотеки, право власності на який перейшло до спадкоємців, встановлюється загальними положеннями про позовну давність, а не статтею 1281 Цивільного кодексу України.

Велика Палата Верховного Суду визначила, що стаття 1281 ЦК України, яка визначає преклюзивні строки пред'явлення кредитодавцем вимог до спадкоємців позичальника, застосовується і до кредитних зобов'язань, забезпечених іпотекою.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 28.03.2018 у справі № 444/9519/12.

Велика Палата Верховного Суду відступила від висновку Верховного Суду України, викладеного в постанові від 2 грудня 2015 року у справі № 6-249цс15, щодо відсутності права кредитора нараховувати відсотки після пред'явлення вимоги про стягнення боргу та застосування позовної давності, включаючи пеню.

Верховний Суд України зазначив, що проценти за кредитом і пеня за процентами підлягають стягненню з відповідача у межах позовної давності, обчисленої за три роки (для процентів) й один рік (для пені) до дня звернення до суду.

Велика Палата Верховного Суду визначила, що перебіг позовної давності стосовно кожного щомісячного платежу у межах строку кредитування згідно з частиною п'ятою статті 261 Цивільного кодексу України починається після невиконання чи нена належного виконання (зокрема, прострочення виконання) позичальником обов'язку з внесення чергового платежу та обчислюється окремо щодо кожного простроченого платежу.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Судової палати у господарських справах та Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 12.07.2017 у справі № 911/2351/15.

Пунктом 1 статті 6 Конвенції, ратифікованої Законом України від 17 липня 1997 року № 475/97-ВР, яка набрала чинності для України 11 вересня 1997 року, передбачено, що кожен має право на розгляд його справи судом.

У ЦК позовну давність визначено як строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу (стаття 256 ЦК).

Відповідно до статті 257 ЦК загальна позовна давність встановлюється тривалістю у три роки. Визначення початку відліку позовної давності наведено у статті 261 ЦК, зокрема відповідно до частини 1 цієї статті перебіг позовної давності починається від дня, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила.

Положеннями статті 268 ЦК (у редакції до внесення змін згідно із Законом № 4176-VI) передбачено винятки із загального правила про поширення позовної давності на всі цивільні правовідносини і визначено вимоги, на які позовна давність не поширюється, зокрема за змістом пункту 4 частини 1 статті 268 ЦК на вимогу власника або іншої особи про визнання незаконним правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, яким порушено його право власності або інше речове право, позовна давність не поширюється.

Однак пункт 4 частини 1 статті 268 ЦК (у редакції до внесення змін згідно із Законом № 4176-VI) за своєю суттю спрямований на захист прав власників та інших осіб від держави.

Оскільки держава зобов'язана забезпечити належне правове регулювання відносин і відповідальна за прийняті її органами незаконні правові акти, їх скасування не повинно ставити під сумнів стабільність цивільного обороту, підтримувати яку мають норми про позовну давність, тому, на відміну від інших учасників цивільних правовідносин, держава несе ризик спливу строку позовної давності на оскарження нею незаконних правових актів державних органів, якими порушено право власності чи інше речове право.

Отже, з огляду на статус держави та її органів як суб'єктів владних повноважень, положення пункту 4 частини 1 статті 268 ЦК (у редакції до внесення змін згідно із Законом № 4176-VI) не поширюються на позови прокуратури, які пред'являються від імені держави і спрямовані на захист права державної власності, порушеного незаконними правовими актами органу державної влади.

На такі позови поширюються положення статті 257 ЦК щодо загальної позовної давності, на підставі частини 1 статті 261 цього Кодексу перебіг позовної давності починається від дня, коли держава в особі її органів як суб'єктів владних повноважень довідалася або могла довідатися про порушення прав і законних інтересів.

Положення закону про початок перебігу позовної давності поширюється і на звернення прокурора до суду із заявою про захист державних інтересів.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 14.06.2017 у справі № 644/6558/15-ц

Строк пред'явлення банком вимог до поручителя про повернення боргу, погашення якого згідно з умовами договору визначене періодичними платежами, повинен обчислюватися з часу настання строку погашення чергового платежу.

За змістом ч. 4 ст. 559 ЦК України порука припиняється після закінчення строку, встановленого в договорі поруки. У разі, якщо такий строк не встановлено, порука припиняється, якщо кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить вимоги до поручителя.

Боржник (а відтак і поручитель) узяла на себе зобов'язання повернути суму кредиту з відповідними процентами до закінчення певного строку, сплачуючи її частинами (щомісячними платежами) згідно з графіком платежів.

Отже, сторони встановили не лише строк дії договору, а й строки виконання боржником окремих зобов'язань (внесення щомісячних платежів), що входять до змісту зобов'язання, яке виникло на основі договору.

Таким чином, у разі нена належного виконання боржником зобов'язань за кредитним договором передбачений ч. 4 ст. 559 ЦК України строк пред'явлення кредитором вимог до поручителя про повернення боргових сум, погашення яких згідно з умовами договору визначене періодичними платежами, повинен обчислюватися з моменту настання строку погашення кожного чергового платежу.

Отже, саме з часу прострочення несплаченої заборгованості відповідно до ст. 261 ЦК України починається перебіг позовної давності для вимог до боржника та обчислення встановленого ч. 4 ст. 559 цього Кодексу шестимісячного строку для пред'явлення вимог до поручителя щодо окремих зобов'язань за кредитом.

Тобто банк мав протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання пред'явити вимоги до поручителя.

У разі пред'явлення банком вимог до поручителя більш ніж через 6 місяців після настання строку для виконання відповідної частини основного зобов'язання в силу положень частини четвертої статті 559 ЦК України порука припиняється в частині певних щомісячних зобов'язань щодо повернення грошових коштів поза межами цього строку.

У справі, яка переглядається, суди не врахували, що кредитним договором передбачено виконання грошових зобов'язань шляхом здійснення щомісячних платежів (згідно з графіком), а за договором поруки відповідальність поручителя настає з наступного дня за датою платежу, яка передбачена кредитним договором. Крім того, суди не з'ясували, чи пред'явив банк вимогу до поручителя в межах 6

місяців за кожним щомісячним платежем, та чи припинилась порука за окремими платежами.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 15.05.2017 у справі № 643/4395/16-ц.

Сплив позовної давності не припиняє зобов'язання та не є підставою для припинення іпотеки.

Позовна давність пов'язується із судовим захистом суб'єктивного права особи в разі його порушення, невизнання або оспорювання. Якщо упродовж установлених законом строків особа не подає до суду відповідного позову, то за загальним правилом ця особа втрачає право на позов у розумінні можливості в судовому порядку здійснити належне їй цивільне майнове право. Тобто сплив позовної давності позбавляє цивільне суб'єктивне право здатності до примусового виконання проти волі зобов'язаної особи.

Іпотека має похідний характер від основного зобов'язання і, за загальним правилом, є дійсною до припинення основного зобов'язання або до закінчення строку дії іпотечного договору (ч.5 ст.3 закону «Про іпотеку»). Так, згідно із зазначеною нормою іпотека припиняється в разі припинення основного зобов'язання (абз.2 ч.1 ст.17 закону «Про іпотеку»). Натомість у цьому акті не передбачено такої підстави для припинення іпотеки, як сплив позовної давності щодо основної чи додаткової вимог кредитора за основним зобов'язанням.

Таким чином, якщо іншого не передбачено договором, сплив позовної давності щодо основної та додаткової вимог про стягнення боргу за кредитним договором і про звернення стягнення на предмет іпотеки (зокрема й за наявності рішення суду про відмову в задоволенні цього позову з підстави пропущення позовної давності) сам по собі не припиняє основного зобов'язання і, відповідно, не може вважатися підставою для припинення іпотеки.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 05.04.2017 у справі № 369/6771/15-ц.

Перебіг позовної давності за вимогами кредитора, які випливають з порушення боржником умов договору про погашення боргу частинами – починається стосовно кожної окремої частини.

За змістом частини першої статті 261 ЦК України перебіг позовної давності починається від дня, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила. Тобто позовна давність застосовується лише за наявності порушеного права особи.

Відповідно до статті 1054 ЦК України за кредитним договором банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірах та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти (частина перша статті 1048 цього Кодексу).

Наслідки прострочення позичальником повернення позики визначено частиною 2 статті 1050 ЦК України. Якщо договором встановлений обов'язок позичальника повернути позику частинами (з розстроченням), то в разі прострочення повернення чергової частини позикодавець має право вимагати дострокового повернення частини позики, що залишилася, та сплати процентів, належних йому відповідно до статті 1048 цього Кодексу.

Перебіг позовної давності за вимогами кредитора, які впливають з порушення боржником умов договору (графіка погашення кредиту) про погашення боргу частинами (щомісячними платежами) починається стосовно кожної окремої частини від дня, коли відбулося це порушення.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 22.03.2017 р. у справі № 761/12553/15-ц.

Перебіг позовної давності за вимогами кредитора, які впливають з порушення боржником умов договору про погашення боргу частинами – починається стосовно кожної окремої частини.

За змістом частини першої статті 261 ЦК України перебіг позовної давності починається від дня, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила. Тобто, позовна давність застосовується лише за наявності порушеного права особи.

Відповідно до частини першої статті 264 ЦК України перебіг позовної давності переривається вчиненням особою дії, що свідчить про визнання нею свого боргу або іншого обов'язку, в силу частини третьої цієї статті після переривання перебіг позовної давності починається заново.

Правила переривання перебігу позовної давності застосовуються судом незалежно від наявності чи відсутності відповідного клопотання сторін у справі, якщо в останніх є докази, що підтверджують факт такого переривання.

До дій, що свідчать про визнання боргу або іншого обов'язку, може, з урахуванням конкретних обставин справи належати, зокрема, часткова сплата боржником або з його згоди іншою особою основного боргу.

При цьому, якщо виконання зобов'язання передбачалося частинами або у вигляді періодичних платежів і боржник вчинив дії, що свідчать про визнання лише певної частини (чи періодичного платежу), то такі дії не можуть бути підставою для переривання перебігу позовної давності стосовно інших (невизнаних) частин платежу.

Тому, суди повинні дослідити призначення платежів, квитанції на сплату житлово-комунальних послуг та історію таких оплат і в разі вчинення боржником оплати чергового платежу, встановити чи не свідчить така дія про визнання лише певної частини боргу, що не може бути підставою для переривання перебігу позовної давності стосовно інших (невизнаних) частин платежу.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Судової палати у господарських справах і Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 08.02.2017 у справі № 910/29752/15.

Якщо господарська штрафна санкція нараховується за кожен день прострочення на відповідну суму, то позовна давність щодо вимог про її стягнення обчислюється окремо за кожний день прострочення. Право на позов про стягнення такої санкції за кожен день прострочення виникає щодня на відповідну суму, а позовна давність обчислюється з того дня, коли кредитор дізнався або повинен був дізнатися про порушення права;

З огляду на те, що нарахування господарських штрафних санкцій припиняється через шість місяців від дня, коли зобов'язання мало бути виконано, строк позовної давності спливає через рік від дня, за який нараховано санкцію. Положення статті 266, частини другої статті 258 ЦК України про те, що стягнення неустойки (пені, штрафу) обмежується останніми 12 місяцями перед зверненням кредитора до суду в межах строку позовної давності за основною вимогою, до господарських штрафних санкцій не застосовуються.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

IV. ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ У СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 15.11.2019 у справі № 203/304/17.

Відлік строку позовної давності при поділі майна колишнього подружжя через суд починається з моменту порушення права одного із співвласників іншим, а не датою розірвання шлюбу.

Загальним правилом, закріпленим у частині першій статті 261 ЦК України, встановлено, що перебіг позовної давності починається від дня, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила.

Обов'язок доведення часу, з якого особі стало відомо про порушення її права, покладається на позивача.

У частині другій статті 72 СК України та пункті 15 постанови Пленуму Верховного Суду України № 11 від 21 грудня 2007 року «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» визначено, що до вимоги про поділ майна, заявленої після розірвання шлюбу, застосовується позовна давність у три роки. Позовна давність обчислюється від дня, коли один із співвласників дізнався або міг дізнатися про порушення свого права власності.

Отже, початком перебігу позовної давності встановлено день, коли один із співвласників дізнався або міг дізнатися про порушення свого права.

Неподання позову про поділ майна, у тому числі до спливу трьох років з дня розірвання шлюбу, за відсутності доказів, які б підтверджували заперечення права одного з подружжя на набуте у період шлюбу майно, зареєстроване за іншим подружжям, не може свідчити про порушення права і вказувати на початок перебігу позовної давності (постанова Верховного Суду України від 23 вересня 2015 року у справі № 6-258цс15).

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 25.09.2019 у справі № 757/10715/17-ц.

Законодавцем визначено чіткий перелік вимог, які впливають із сімейних відносин, до яких застосовуються позовна давність.

Так, статтю 72 СК України встановлено, що позовна давність не застосовується до вимог про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, якщо шлюб між ними не розірвано. До вимог про поділ майна, заявленої після

розірвання шлюбу застосовується позовна давність у три роки.

Вимоги, визначені частиною другою статті 129, частиною третьою статті 138, частиною третьою статті 139 СК України, до яких згідно статті 20 СК України могут застосовуватись позовна давність, не пов'язані із майновими правами подружжя.

Тобто, СК України передбачив застосування позовної давності лише до вимоги про поділ майна подружжя, заявленої після розірвання шлюбу.

Врахування попередніх висновків щодо наявності особливостей законодавчого регулювання відносин з реалізації подружжям (нареченими) майнових сімейних прав при укладенні шлюбного договору, а також тлумачення змісту статті 20 СК України дає підстави для висновку, що до вимог про визнання шлюбного договору недійсним позовна давність не застосовується.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

V. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 22.01.2020 у справі № 522/12443/17-ц.

Сплив позовної давності до основної та додаткової вимог кредитора щодо стягнення боргу за кредитним договором та звернення стягнення на предмет іпотеки (зокрема, й за наявності рішення суду про відмову в цьому позові з підстави пропущення позовної давності) сам по собі не припиняє основного зобов'язання за кредитним договором і, відповідно, не може вважатися підставою для припинення іпотеки згідно з абзацом другим частини першої статті 17 Закону України «Про іпотеку».

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19.11.2019 у справі № 911/3677/17.

Позовна давність шляхом пред'явлення позову переривається саме на ту частину вимог (право на яку має позивач), що визначена ним у його позовній заяві. Що ж до вимог, які не охоплюються пред'явленим позовом, та до інших боржників, то позовна давність щодо них не переривається. Обов'язковою умовою переривання позовної давності шляхом пред'явлення позову також є дотримання вимог процесуального закону щодо форми та змісту позовної заяви, правил предметної та суб'єктної юрисдикції та інших, порушення яких перешкоджає відкриттю провадження у справі (див. постанову Великої Палати Верховного Суду від 24 квітня 2019 року у справі № 523/10225/15-ц).

У випадку звернення власника з позовом про витребування з чужого незаконного володіння майна, зміненого володільцем/володільцями внаслідок поділу, чи такого, що зазнало зміни інших характеристик, незаявлення власником вимог до всіх набувачів не перериває позовну давність. Якщо ж власник пред'явив віндикаційний позов щодо такого майна до всіх набувачів, однак один чи кілька з них не є кінцевими набувачами, позовна давність щодо вимог про витребування майна від таких кінцевих набувачів переривається. Отже, позовна давність за віндикаційним позовом не може починати перебіг з моменту коли власник майна, яке перебуває у незаконному володінні іншої особи, дізнався чи міг дізнатися про кожного нового набувача цього майна.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 13.02.2019 у справі № 913/112/18.

Закон не наводить обставин, за яких може бути поновлено строк позовної давності, і покладає розв'язання цього питання безпосередньо на суд, який в цій справі поновив строк після спливу шести років.

Верховний Суд наголошує, що за положеннями ч. 5 ст. 267 ЦК України позивач вправі отримати судовий захист у разі визнання поважними причин пропуску позовної давності.

Суд апеляційної інстанції здійснив комплексну оцінку всіх доказів у справі. Врахувавши фактичні дані про обставини, на які посилається позивач, апеляційний суд дійшов правильного висновку про наявність підстав для визнання поважними причин пропуску позивачем строків позовної давності, що є підставою для захисту судом його порушеного права згідно ч. 5 ст. 267 ЦК України.

Таким чином, оскільки судами встановлено факт порушення прав та охоронюваних законом інтересів позивача, які підлягають захисту в обраний ним спосіб, з огляду на поважність причин пропуску строку позовної давності.

Судом апеляційної інстанції взято до уваги відсутність у ОСОБА_4 матеріальної можливості вчасного її звернення до суду, так як остання є пенсіонером, має невеликий розмір пенсії, і не мала фінансової можливості отримання кваліфікованої правової допомоги від фахівців належної кваліфікації. Крім того, для визначення реальної вартості майна, з якого повинна обчислюватися частка позивача, необхідно було б замовити експертизу та оплатити її, що позивач не в змозі був зробити самостійно. На підтвердження цих доводів позивач надав до справи довідки в підтвердження тяжкого матеріального стану.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 09.01.2019 у справі № 554/18689/14-ц.

Перш ніж застосовувати позовну давність, суди повинні з'ясувати та зазначити в судовому рішенні, чи порушене право або охоронюваний законом інтерес позивача, за захистом якого той звернувся до суду. У разі коли такі право чи інтерес не порушені, суд відмовляє в позові з підстав його необґрунтованості.

І лише якщо буде встановлено, що право або охоронюваний законом інтерес особи дійсно порушені, але позовна давність спливла і про це зроблено заяву іншою стороною у справі, суд відмовляє в позові у зв'язку зі спливом позовної давності - за відсутності наведених позивачем поважних причин її пропущення.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 07.11.2018 у справі №372/1036/15-ц.

Позовна давність застосовується лише за наявності порушення права особи. Тобто, перш ніж застосувати позовну давність, суд має з'ясувати та зазначити в судовому рішенні, чи порушене право або охоронюваний законом інтерес позивача, за захистом якого той звернувся до суду. Якщо таке право чи інтерес не порушені, суд відмовляє в позові з підстави його необґрунтованості.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 17.04.2018 у справі № 200/11343/14-ц.

Велика Палата Верховного Суду відступила від висновку Верховного Суду України, викладеного у постановках від 30 вересня 2015 року у справі № 6-780цс15 та від 11 жовтня 2017 року у справі № 6-1374цс17, щодо неможливості застосування апеляційним судом приписів статей 256–258 Цивільного кодексу України без заяви відповідача, поданої до ухвалення рішення в суді першої інстанції.

Велика Палата Верховного Суду визначила, що заява відповідача, який не був належно повідомлений судом першої інстанції про час і місце розгляду справи, не брав участі в такому розгляді, є підставою для вирішення апеляційним судом питання про застосування позовної давності, навіть якщо не подавав такої заяви в суді першої інстанції.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 23.08.2017 у справі № Б-50/120-09.

Загальна позовна давність згідно із ст. 257 ЦК встановлюється тривалістю у три роки.

Статтю 258 ЦК передбачено, що для окремих видів вимог законом може встановлюватися спеціальна позовна давність: скорочена або більш тривала порівняно із загальною позовною давністю (зокрема, Законом № 2343-XII).

Відповідно до статті 267 ЦК позовна давність застосовується судом лише за заявою сторони у спорі, зробленою до винесення ним рішення, а вплив позовної давності, про застосування якої заявлено стороною у спорі, є підставою для відмови у позові (частини 3, 4).

Таким чином, якщо позовні вимоги господарським судом визнано обґрунтованими, а стороною у справі заявлено про вплив позовної давності, то суд зобов'язаний застосувати до спірних правовідносин положення статті 267 ЦК і вирішити питання про наслідки такого впливу (або відмовити у задоволенні заявлених вимог у зв'язку зі впливом позовної давності, або за наявності поважних причин її пропущення – захистити порушене право, але в будь-якому разі вирішити спір із застосуванням наведеної норми ЦК).

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 16.08.2017 у справі № 11/5009/7731/11.

Закон не наділяє прокурора повноваженнями ставити питання про поновлення строку позовної давності за відсутності такого клопотання з боку самої особи, в інтересах якої він звертається.

Строк, у межах якого пред'являється позов як безпосередньо особою, право якої порушене, так і тими суб'єктами, які уповноважені законом звертатися до суду з позовом в інтересах іншої особи – носія порушеного права (інтересу) ЦК визначено як позовна давність (стаття 256 ЦК), яка за загальним правилом встановлюється тривалістю у три роки (стаття 257 ЦК), перебіг якої, відповідно до ч. 1 ст. 261 ЦК, починається від дня, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила.

Отже, як у випадку пред'явлення позову самою особою, право якої порушене, так і в разі пред'явлення позову в інтересах зазначеної особи іншою уповноваженою на це особою, відлік позовної давності обчислюється однаково – з моменту, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила.

Прокурор здійснює представництво органу, в інтересах якого він звертається до суду, на підставі закону, а тому положення закону про початок перебігу строку позовної давності поширюється й на звернення прокурора до суду із позовом про захист інтересів держави, у справі, що розглядається, в особі ФДМУ, але не наділяє прокурора повноваженнями ставити питання про поновлення строку позовної давності за відсутності такого клопотання з боку самої особи, в інтересах якої він звертається до суду.

Як встановлено апеляційним судом у справі, яка розглядається, ФДМУ, на який покладено обов'язок з управління державним майном, про порушення права власності держави щодо спірного майна дізнався ще у 1996 році, складаючи перелік установ, організацій і підприємств, які станом на 24 серпня 1991 року знаходилися у віданні Української республіканської ради по туризму та екскурсіях Федерації профспілок України Загальносоюзної конфедерації профспілок (колишнього ВЦРПС), до якого було включено пансіонат «Шацькі озера».

Незважаючи на це та всупереч своєму обов'язку з управління державним майном, станом на час подання прокурором позову ФДМУ не вжив заходів, спрямованих на повернення спірного майна державі.

При зверненні до суду з позовом в інтересах держави в особі ФДМУ прокурор заявляв клопотання про поновлення строку позовної давності, проте ФДМУ, набувши статусу позивача, питання про поновлення строку позовної давності не порушував, а також не надав доказів поважності причин пропуску звернення до суду. Тому суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку про відмову у задоволенні позову з підстав пропуску строку позовної давності, оскільки прокурор не наділений статусом самостійного позивача.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Аналогічний висновок викладений [за посиланням](#)

Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 05.04.2017 у справі № 447/2157/15-ц.

Згідно зі статтею 41 ЗУ «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» МТСБУ за рахунок коштів фонду захисту потерпілих відшкодовує шкоду на умовах, визначених цим Законом, у разі її заподіяння транспортним засобом, власник якого не застрахував свою цивільно-правову відповідальність, крім шкоди, заподіяної транспортному засобу, який не відповідає вимогам пункту 1.7 статті 1 цього Закону, та майну, яке знаходилося в такому транспортному засобі.

Відповідно до підпункту 38.2.1 пункту 38.2 статті 38 цього Закону МТСБУ після сплати страхового відшкодування має право подати регресний позов до власника транспортного засобу, який спричинив ДТП, який не застрахував свою цивільно-правову відповідальність.

Спеціальний ЗУ «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» регулює відносини у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів і спрямований на забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та майну потерпілих при експлуатації наземних транспортних засобів на території України.

За змістом цього Закону страхове відшкодування, яке за договором обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності страховик виплатив третій особі, а не своєму страхувальнику, є одночасно й відшкодуванням шкоди третій особі (потерпілому) в деліктному зобов'язанні, оскільки страховик у договірних правовідносинах обов'язкового страхування відповідальності є одночасно боржником у цьому деліктному зобов'язанні.

Отже, з урахуванням зазначеного та з огляду на положення частини шостої статті 261 ЦК України моментом початку позовної давності для регресної вимоги страховика в правовідносинах буде день виконання основного зобов'язання і фактично день припинення цього зобов'язання належним виконанням – день проведення страховиком виплати страхового відшкодування третій особі (потерпілому в деліктному зобов'язанні).

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Судової палати у цивільних та господарських справах Верховного Суду України від 22.03.2017 у справі № 333/6301/15-ц.

Частинами 1, 5 статті 261 ЦК України встановлено, що перебіг позовної давності починається від дня, коли особа дізналася або могла дізнатися про порушення свого права.

Сплив позовної давності, про застосування якої заявлено стороною у спорі, є підставою для відмови у позові (частина 4 статті 267 ЦК України).

Відповідно до статті 264 ЦК України перебіг позовної давності переривається вчиненням особою дії, що свідчить про

визнання нею свого боргу або іншого обов'язку. Після переривання перебіг позовної давності починається заново. Час, що минув до переривання перебігу позовної давності, до нового строку не зараховується.

Тому, у кожному випадку необхідно встановлювати, коли конкретно боржник вчинив відповідні дії, адже перебіг позовної давності може перериватися лише в межах строку давності, а не після його спливу.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 22.03.2017 у справі № 5004/2115/11.

Закон не наділяє прокурора повноваженнями ставити питання про поновлення строку позовної давності за відсутності такого клопотання з боку самої особи, в інтересах якої він звертається.

Отже, як у випадку пред'явлення позову самою особою, право якої порушене, так і в разі пред'явлення позову в інтересах зазначеної особи іншою уповноваженою на це особою, відлік позовної давності обчислюється однаково – з моменту, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила.

Аналіз наведених норм матеріального права дає підстави для висновку, що прокурор здійснює представництво органу, в інтересах якого він звертається до суду, на підставі закону (процесуальне представництво), а тому положення закону про початок перебігу строку позовної давності поширюється й на звернення прокурора до суду із позовом про захист інтересів держави, у справі, що розглядається, в особі ФДМУ, але не наділяє прокурора повноваженнями ставити питання про поновлення строку позовної давності за відсутності такого клопотання з боку самої особи, в інтересах якої він звертається до суду.

- за змістом частин другої, четвертої статті 29 ГПК України, статей 256, 257, частини першої статті 261 ЦК України прокурор здійснює представництво органу, в інтересах якого він звертається до суду, на підставі закону (процесуальне представництво), а тому положення закону про початок перебігу строку позовної давності поширюється і на звернення прокурора до суду з позовом про захист інтересів держави в особі органу, уповноваженого здійснювати функції держави, але не наділяє прокурора повноваженнями порушувати питання про поновлення строку позовної давності за відсутності такого клопотання з боку самої особи, в інтересах якої він звертається до суду.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)

Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 22.03.2017 у справі № 6-2829ц/16.

Позовна давність застосовується судом лише за заявою сторони у спорі, зробленою до винесення ним рішення

Відповідно до ч. 3 ст. 267 ЦК України позовна давність застосовується судом лише за заявою сторони у спорі, зробленою до винесення ним рішення.

Без заяви сторони у спорі позовна давність застосовуватися не може за жодних обставин, оскільки можливість застосування позовної давності пов'язана лише з наявністю про це заяви сторони, зробленої до ухвалення рішення судом першої інстанції.

Детально з текстом постанови можна ознайомитися [за посиланням](#)